

Marta Orriols

MET
PLANTEN
LEREN
PRATEN

Vertaald uit het Catalaans
door Pieter Lamberts

2019 Prometheus Amsterdam

ERVOOR

We leefden.

Aanslagen, ongelukken, oorlogen en epidemieën gingen ons niet aan. We konden naar films kijken die het sterven lichtzinnig in beeld brachten, naar andere die er een liefdesdaad van maakten, maar wij bevonden ons buiten het gebied dat de ware betekenis van 'je leven verliezen' bestreek.

Sommige nachten, in bed, comfortabel tussen een paar enorme, zachte kussens en met de arrogantie van onze late jeugd, keken we in de schemering naar het nieuws, onze voeten verstrengeld, en precies toen nestelde de dood zich helemaal blauwachtig in de brillenglazen van Mauro, zonder dat wij het doorhadden. Honderdzevenendertig mensen sterven in Parijs door aanvallen die door de terreurorganisatie Islamitische Staat worden opgeëist, zes doden in minder dan vierentwintig uur bij drie verschillende frontale botsingen, een rivier die buiten zijn oevers treedt veroorzaakt vier doden in een dorpje in het zuiden van Spanje, minstens zeventig doden bij een serie aanslagen in Syrië. En wij, even opgeschrikt, zeiden misschien iets als 'jee, wat een toestand' of 'arme ziel, wat een pech', en wanneer het nieuwsbe-

richt niet echt indruk maakte, smolt het diezelfde nacht weg binnen de grenzen van de slaapkamer van een stel dat ook aan het uitdoven was. We zetten een andere zender op en keken naar het einde van een film en intussen zei ik hoe laat ik de volgende dag thuis zou komen of herinnerde ik hem eraan dat hij bij de stomerij die zwarte jas moest ophalen. Als we een goede dag hadden, in die laatste maanden, dan probeerden we misschien te vrijen, maar met tegenzin. Maakte het nieuwsbericht meer indruk, had het langer effect, dan werd er tijdens de koffiepauze op het werk over gepraat of in de rij voor de viskraam op de markt.

Maar wij leefden, de dood was van de anderen.

We gebruikten uitdrukkingen als 'ik ben doodop' om na een zware werkdag uit te drukken hoe moe we waren, zonder dat we ons door dit bijwoord ongemakkelijk gingen voelen. Toen we elkaar pas kenden waren we in staat om ons midden in zee te laten drijven, in onze lievelingskreek, en met onze lippen vol zout en zon grapjes te maken over een mogelijke verdrinkingsdood, wat schandalig en lacherig eindigde in een mond-op-mond. De dood was niet van ons.

Wat ik had meegemaakt toen ik klein was – mijn moeder werd ziek en stierf binnen enkele maanden –, was een vage herinnering geworden, die al niet meer bekliefde. Een uur nadat we waren teruggekomen van de middagpauze kwam mijn vader me op school halen. Honderden jongens en meisjes liepen over de wenteltrap naar boven om vanuit de gemeenschappelijke eetzaal

naar de leslokalen terug te gaan, met de uitbundigheid van het leven dat voorbijglijdt, terwijl alles op één punt stopt. Mijn vader kwam naar het leslokaal in gezelschap van de directrice, die aanklopte toen de biologiedocent net had uitgelegd dat er gewervelde en ongewervelde dieren bestaan. De herinnering aan de dood van mijn moeder is voor mij voor altijd verbonden met de witte krijtletters op het groene schoolbord, dat het dierenrijk in tweeën verdeelde. Ook waren er al die nieuwe blikken van diegenen die tot dan toe mijn gelijken waren geweest en ik – ik was heel rustig – voelde hoe ik me in een derde rijk terugtrok, dat van de gewonde dieren die altijd een moeder zullen missen.

Hoewel het daarom niet minder erg was, had die dood ons gewaarschuwd en in die waarschuwing zat de marge die aan hem voorafging, de ruimte voor afscheid en wensen, voor neerslachtigheid en de mogelijkheid om alle liefde uit te drukken. Vooral was er de onschuld om te kunnen geloven in de hemel, waarvan ze zeiden dat ze daar was, en de onschuld van mijn zeven jaren, die me ervoor behoedde om te begrijpen hoe definitief haar vertrek was.

Mauro en ik zijn heel lang een stel geweest. Daarna, en maar voor een paar uur, waren we het niet meer. Hij is een paar maanden geleden ineens gestorven, zonder waarschuwing vooraf. Toen de auto hem schepte nam die hem mee en veel andere dingen.

Zonder hemel of troost, met al de diepe pijn die je als volwassene voelt, gebruik ik vaak de bijwoorden 'ervoor' en 'erna', wanneer ik denk en praat, om zo niet in de verleden tijd over Mauro te hoeven praten. Er is een fysieke barrière. Die middag met mij leefde hij, dronk hij wijn en vroeg hij of zijn filet nog een keer in de pan kon, beantwoordde hij een paar telefoontjes van de uitgeverij, terwijl hij met zijn servetring speelde, schreef hij op de achterkant van het visitekaartje van het restaurant de titel van een boek van een Franse schrijfster voor me op, dat hij warm aanbeval, krabde hij aan zijn linkeroorlel, niet op zijn gemak of beschaamd, misschien, en erna vertelde hij het me. Hij stotterde bijna. Een paar uur later was hij dood.

Het restaurant had een stuk koraal in zijn logo. Ik kijk er vaak naar. Ik bewaar het visitekaartje waarop hij, in schoonschrift, de titel van het boek had opgeschreven dat hij zo goed had gevonden. Misschien omdat het iedereen vrij staat om zijn ongeluk te verfraaien met zo veel tinten paars, geel, blauw en groen als het hart hem ingeeft, stel ik me sinds de dag van het ongeluk het ervoor en erna van mijn leven voor als het Great Barrier Reef, het grootste koraalrif ter wereld. Steeds wanneer ik erover nadenk of iets voor of na de dood van Mauro is gebeurd, span ik me in om me het koraalrif voor te stellen, om het met kleurrijke vissen en zeesterren te vullen en dat in een levensequator te veranderen.

Wanneer de dood niet meer van de anderen is, is het noodzakelijk hem omzichtig een plaats te geven aan de

andere kant van het rif, want anders zou hij met volkomen vrijheid alle ruimte in beslag nemen.

Sterven is niet mystiek. Sterven is fysiek, is logisch, is reëel.

1

‘Pili, kijk op de monitor, snel! Ademt ze?’

‘Nee.’

‘We starten met de beademing.’

Als een litanie som ik zachtjes steeds weer de levensfuncties van de kleine op. ‘Ja, ik weet het, kleine meid. Dit is geen manier om je te ontvangen, maar je móet ademen, hoor je me?’

‘Dertig seconden.’ Een, twee, drie... daar ligt een vrouw, die je moeder is en die zonder jou verloren is, zie je haar? Hup, zet hem op, elf, twaalf, dertien... kom, adem, uit alle macht, ik beloof je dat het anders wordt als je dit overwint, het is hier best wel fijn. Zeventien, achttien, negentien, twintig. Het leven is de moeite waard, weet je? Drieëntwintig, vierentwintig... soms kost het moeite, ik zal je niet voor de gek houden, zesentwintig, zevenentwintig, kom, mooie meid, doe me dit niet aan. Ik beloof je dat het de moeite waard is. Dertig.

Stilte. Het kind beweegt niet.

‘Pili, hoe is de hartfrequentie?’

Ik vang de verwijtende blik van de verpleegkundige op. Het is de tweede keer in korte tijd en ik ken die waar-schuwendende blik. Ze heeft gelijk, ik zou niet zo mijn stem

taald door de analyses die ik opvraag te vertragen. Maar ze wordt tenminste boos op me en dat is al veel. Sinds een paar maanden vergeeft iedereen me mijn buien en wanneer dat gebeurt, word ik door de ontwijkende antwoorden nog bozer en krijg ik een nog slechter humeur.

Terwijl ik op de couveuse wacht, begin ik weer over het piepkleine ruggetje van het kind te wrijven, zachtjes, deze keer om haar te bedanken voor de enorme lust om zich aan het leven vast te klampen, maar ik moet er wel aan denken dat ik haar in feite voor nog iets anders aanraak, voor een niet te onderscheiden nuance die te maken heeft met het feit dat zij hier doorgaat, terwijl Mauro er niet meer is. Want hij is er niet meer, Paula. Hij is er niet meer en hoewel hij er niet is, komt hij zelfs terug wanneer ik deze grammetjes gelatineachtig leven behandel.

‘Kijk, mammi. Geef je dochter een zoen.’ Ik leg het meisje een paar seconden bij haar moeder in bed, zodat ze haar leert kennen. ‘Het ademen kostte haar een beetje moeite, maar nu is het goed. Nu brengen we haar naar boven, naar de ic, zoals we hebben afgesproken, akkoord? We zien elkaar binnenkort en dan zal ik jullie alles rustig uitleggen. Wees gerust, alles gaat goed.’

Maar ik beloof haar niks. Hoewel de ogen van de moeder me smeken om haar hoop te schenken, beloof ik niets meer, na Mauro.